

27.4.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: N/11042/2025

Tehyn lausunto apuvälinepalveluiden laatusuosituksesta ja valtakunnallisesta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden 2026 päivityksestä

Tausta

Tehy kiittää mahdollisuudesta lausua apuvälinepalveluiden laatusuosituksesta ja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivityksestä.

Apuvälinepalveluiden laatusuositus on julkaistu vuonna 2003, eikä sitä ole päivitetty sen jälkeen. Apuvälineiden luovutusperusteet -oppaan ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 2018 ja sen jälkeen sitä on päivitetty vuosina 2020 ja 2023. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti kesäkuussa 2025 ohjausryhmän lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelujen kehittämiseksi ja luovutusperusteiden päivittämiseksi. Ohjausryhmän apuna toimi apuvälineryhmäkohtaisia pienryhmiä.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perustana on terveydenhuoltolain (1326/ 2010) 29 §, sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011), YK:n vammaissopimus erityisesti artiklat 20 Henkilökohtainen liikkuminen, 25 Terveys ja 26 Kuntoutus kytkeytyvät apuvälinepalveluihin sekä yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019 ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset.

Apuvälinearviointi tulee tehdä yksilöllisen arvioinnin perusteella yhteistyössä asiakkaan kanssa. Apuvälineen luovuttamisen perusteena on sairaudesta, vammasta tai kehitysviiveestä johtuva toimintakyvyn alentuminen. Oikein valittu apuväline edistää asiakkaan kuntoutumista, tukee, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäisee toimintakyvyn heikentymistä. Hyvinvointialueen tulee järjestää apuvälinepalvelut joustavasti ja saumattomasti siten, että apuvälinepalveluita tarvitsevat asiakkaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja tasapuolisesti asuin-kunnasta riippumatta.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutetaan erilaisia välineitä, laitteita, tarvikkeita, tietokoneohjelmia sekä muita ratkaisuja. Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä luovutetaan näyttöön ja hyviin kuntoutuskäytäntöihin perustuen yksilöllisen tarvearvion perusteella, ollen käyttötarkoitukseen sopivia ja turvallisia. Luovuttavan yksikön tulee huolehtia apuvälineiden käytön ohjauksesta, seurannasta ja huollosta. Luovuttajan täytyy huomioida apuvälinettä koskevat tuotesektorikohtaiset säädökset, kuten esimerkiksi sähköturvallisuuslaki (135/2016) ja laki lääkinällisistä laitteista (719/2021), missä on annettu velvoitteita ammattimaisille käyttäjille.

Tavoitteet

Tavoitteena on kehittää lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden laatua, yhtenäistää apuvälineiden luovutusperusteita, selkeyttää ja yhtenäistää käytäntöjä ja apuvälinepalvelujen vastuuja koa sekä tukea apuvälinepalvelujen suunnittelua ja ohjata oikea-aikaisten apuvälinepalvelujen järjestämisessä.

27.4.2026

Nyt lausuttavana ovat julkaisun osa 1 (luvut 2-7) sekä vain ne osan 2 apuvälineluokat, joita on tarkennettu tai joihin on lisätty tekstiä.

Tehyn kommentit laatusuosituksesta ja lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden 2026 päivityksestä

2.1 Apuvälinepalvelua ohjaavat lait ja säädökset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei.

Tehy huomioi, että apuvälinearvion ja apuvälinetarpeen voi lääkärin lisäksi tehdä sekä tarpeen huomioida muukin terveydenhuollon ammattihenkilö asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä/ kotihoidossa sovitun työnjaon mukaan. Apuvälinetarve voi muun muassa ikääntyneillä olla usein muun kuin lääkärin huomioima ja apuvälinetarve on perusteltu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen toimesta, tukien asiakkaan arjessa toimimista, turvallisuutta ja toimintakykyä.

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelut

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Tehy näkee epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta siinä, milloin sovelletaan terveydenhuoltolakia ja milloin vammaispalvelulakia apuvälineiden myöntämisessä huomioiden asunnon muutostyötarpeet eri ikäisillä apuvälineitä tarvitsevilla asiakkailla. Asiakkaalle tarpeelliset päivittäistä liikkumista ja muun muassa asunnosta/talosta ulospääsyä helpottavien luiskien osalta on epäselvyyttä siinä, mistä asiakas saa tarvittavat esteettömyyttä edistävät, liikkumista avustavat ja kodista sisään-, sekä uloskäyntiä helpottavat luiskat, jottei osallisuus asunnon ulkopuoliseen toimintaan ja esimerkiksi ulkoiluun heikkene näiden syiden vuoksi. Tehy näkee, että vammaispalvelulain ja terveydenhuoltolain välistä vastuunjakoja apuvälineiden ja toimintakykyä edistävien ratkaisujen suhteen tulisi selkeyttää tähän julkaisuun, jotta se olisi selkeä ammattilaisille sekä asiakkaille.

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Asukkaiden yhteisessä käytössä olevat apuvälineiden osalta todetaan, että hyvinvointialueen hankkiessa asumispalveluja ostopalveluna tai palvelusetelillä, sovitaan tarvittava varustetaso, mukaan lukien yhteisessä käytössä olevat apuvälineet, palveluntuottajan ja hyvinvointialueen välisessä sopimuksessa tai palvelusetelin sääntökirjassa. Tehyn näkemyksen mukaan hyvinvointialueiden sijoittaessa asiakkaita asumisyksiköihin, tulee varmistua edelleen toimintakykyperusteisesta apuvälinetarpeen arvioinnista asiakkaan siirtyessä yksikköön, sekä siitä, että toimintakyvyn muutoksissa tarvittavat esimerkiksi siirtymisen ja liikkumisen apuvälineet ovat saatavilla joko yksikössä tai tarpeen esiintyessä yksilöllisen arvion perusteella luovutettavina lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineillä sekä henkilöstö on perehdytettävä muun muassa nostinten ja siirtymisen apuvälineiden käyttöön.

27.4.2026

3 Toimintakyky apuvälinepalvelun perustana

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Toimintakykyä koskeva teksti on Tehyn näkemyksen mukaan asiallinen ja ammatillinen, mutta vahvasti asiantuntijakieleen nojaava. Toimintakyvyn arviointi käsittää toimintakykyperusteisen apuvälinetarpeen arvioinnin asiakkaan omassa/omissa toimintaympäristöissä ja siinä tulee huomioida kokonaisvaltaisuus ja asiakkaiden toimintakyvyn ja tarpeen muutoksen kaikissa ikäryhmissä huomioiden osallisuuden näkökulmat. On myös varmistettava, että apuvälinepalvelut toteutuvat yhdenvertaisesti riippumatta siitä, asuuko asiakas kotona, perhehoidossa, palveluasumisessa tai tehostetussa palveluasumisessa ja apuvälineiden käytön, ohjauksen ja seurannan vastuut määritellään selkeästi.

4 Apuvälinepalveluprosessi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Tehy huomioi apuvälineprosessissa apuvälineiden käytön kokeilun ja käytön ohjauksen asiakkaiden arjen toimintaympäristöissä. Asiakkaiden apuvälineiden käyttöä tuetaan oikea-aikaisesti kun asiakkaalla on tarpeen mukaan mahdollisuus kokeilla apuvälinettä siinä toimintaympäristössä, mihin apuväline on tarkoitettu, ammatillaisen ohjauksella. Tässä huomioitava moniammatillisuus. Puutteellinen arviointi, ohjaus ja opastus vaarantaa turvallisuutta. Myös toimintakykyä tukevan apuvälineen käytön arviointiin ja asiakkaiden toimintakyvyn muutoksiin/vaihteluun on kiinnitettävä riittävästi huomiota siten, että apuväline vastaa asiakkaan toimintakykyä. Apuvälineiden käyttöä on seurattava riittävästi ja tarpeellisia muutoksia tehdään toimintakykyperusteisesti huomioiden asiakkaan toimintaympäristö ja turvallisuus.

6.2.1 Hyvinvointialueiden vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Kokonaisuutena kappaleet ja luovutusperusteet ovat pääosin selkeitä ja ymmärrettäviä. Tehy kuitenkin korostaa, että käytännön toteutuksen kannalta teksti edellyttää vielä selkeyttä ja täsmennyksiä erityisesti vastuunjaosta, ISO-luokitusten muutosten vaikutuksista sekä henkilöstön osaamis- ja resurssitarpeista hyvinvointialueilla. Osittain jää epäselväksi vammaispalvelulain ja lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävien apuvälineiden erot. Apuvälinepalvelujen saumattomuus hyvinvointialueilla edellyttää osaamista ja resurssien vahvistamista, jotta arviointi- ja luovutusprosessit ovat oikea-aikaisia.

Tehyn näkemyksen mukaan konkreettisempi kuvaus palveluketjun toiminnasta selkeyttäisi ohjeen soveltamista hyvinvointialueilla. Luovutusperusteissa tulee olla selkeästi kuvattu, kuinka hyvinvointialue varmistaa apuvälinepalvelujen yhdenvertaisuuden, asiakkaan oikeusturvan sekä riittävän ammattihenkilöstön osaamisen apuvälineiden arvioinnin, käytön, ohjauksen sekä seurannan osalta.

”Hyvinvointialueen vastuulla on huolehtia henkilöstön apuvälinealan koulutuksesta ja tiedon ajantasaisuudesta”; asiakkaiden toimintakyvyn muutokset suhteessa apuvälinetarpeeseen tulee huomioida henkilöstön apuvälineosaamisen koulutuksessa ja/tai omaisten perehdytyksessä. Toimintakykyperusteinen apuvälinetarpeen arviointi, apuvälineiden oikeanlainen ja oikea-aikainen käyttö henkilökunnan/asiakkaan /avustajan/omaisen toimesta työ- ja potilasturvallisuus sekä ergonomianäkökulmat huomioon ottaen on tärkeää.

27.4.2026

Tehy huomioi myös, ettei mitään potilasryhmiä saa syrjiä apuvälineiden saamisessa/ lainaamisessa. (mm. alkavaa muistisairautta sairastavat ikääntyneet, jotka hyötyvät esimerkiksi näkö/kuulovammaisille tarkoitetuista apuvälineistä.)

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?
Ei.

Viivytyksetön huolto on turvattava välttämättömille ja päivittäistä suoriutumista mahdollistaville apuvälineille sekä varmistettava asiakkaalle selkeä ohjeistus korvaavista apuvälineistä huollon ajaksi.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?
Ei.

Tehy huomioi, että on aina varmistettava, ettei asiakkaan taloudellinen asema tai toimintakyvyn haasteet muodostu esteeksi apuvälineen saamiselle. Hyvinvointialueilla tulee olla kohtuulliset käytännöt kaikkien asiakkaille tarpeellisten apuvälineiden kuljettamiseen tai kuljetuksen järjestämiseen myös erityistilanteissa, mikäli asiakas itse tai hänen omaisensa eivät pysty apuvälineiden kuljetusta järjestämään.

Tehyllä ei kommentoitavaa kohtiin; 2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet, 6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus, 6.2.2 Apuvälineen omistavan tahon vastuu, 6.2.3 Apuvälineen käyttäjän vastuu 6.5 Kaksoiskappale, 6.6 Apuvälineiden hankintatavat, 7 Oppaassa käytetyt käsitteet, 04 03 33 Hengitystieortoosit, 04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille, 06 Ortoosit ja proteesit, 06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit, 06 18 Yläraajan proteesit, 06 24 Alaraajan proteesit, 06 30 03 Peruukit, 09 09 Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineet, 09 12 WC-apuvälineet, 09 33 Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet, 12 08 Valkoiset kepit ja tukikepit, 12 23 Pyörätuolit, lisävoimalliset, 12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet, 15 Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet, 22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit), 22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit, 22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikoonpanot, 22 03 18 Suurennuslaitteet, 22 06 Kuulon apuvälineet, 22 13 21 Daisy-soittimet ja e-kirjojen lukijat, 22 29 Merkinanto-, hälytys- ja paikannusvälineet, 22 39 05 Tuntoaistiin perustuvat näytöt, 22 45 Suunnistautumisvälineet, sekä 24 06 Apuvälineet pakkausten käsittelyyn.

Lausunnossa mukana Kuntoutusohjaajat ry sekä Suomen Sairaanhoidajat ry

Helsingissä 27.4.2026

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Satu Lejman, Työelämäasiantuntija, satu.lejman@tehy.fi

---